

zal hebben te voeren. Zijn taak als adviseur is meer naar binnen gericht, maar de gegevens, die hij verkrijgt zal hij niet in hoofdzaak dienen aan te wenden om de werking der voorschriften te ontgaan, doch hij zal ze moeten gebruiken of doen gebruiken in argumentaties tegen die voorschriften zelve, indien het belang van de onderneming zulks vereist.

Tot slot stelt de heer Lafeber nog dat de accountant alleen met toestemming van de ondernemer rapport mag uitbrengen. Ik heb hieraan in het voorgaande reeds enige aandacht besteed, omdat mijn praemisse van een geleide economie bij dit argument blijkbaar uit het oog werd verloren. Indien de ondernemer de feitelijke opdracht tot controle aan beperkingen tracht te binden, kan de accountant zich tegenover zijn eigenlijke opdrachtgever, dan de gehele volksgemeenschap, daar immers nooit op beroepen. En het nalaten van een opdracht lijkt me in zo'n constellatie welhaast onmogelijk: de ondernemer heeft geen keus tussen controle of geen controle, hij heeft alleen de keus, welke vertrouwensman hij zelf de meest gewenste acht. Voor het afzakken naar beunhazen ben ik niet bang. Afgezien van de vraag of het mogelijk zal zijn, meen ik dat in vroegere fasen van de maatschappelijke en van onze beroepsontwikkeling ook al eens een dergelijk geluid geklonken heeft. Wij hebben ons aanzien niet in de laatste plaats te danken aan de omstandigheid dat onze voorgangers zelf hun positie hebben bepaald. Om tot die plaatsbepaling thans en wellicht in de toekomst, een steentje bij te dragen, was het doel van mijn betoog.

A. J. A. VOS.

DE WAARDERING DER DUURZAME SLIJTENDE PRODUCTIEMIDDELEN IN VERBAND MET NIEUWE INVESTERINGEN

door R. J. Ovezall

In het Meinummer 1947 van het M.A.B. werd door de Heer Drs A. M. Groot het onderwerp van de balanswaardering der productiemiddelen in verband met de nieuwe investeringen aan de orde gesteld; in het naschrift bij dit artikel merkte de Redactie op gaarne plaatsing te verlenen aan bijdragen over dit onderwerp.

Deze uitnodiging is aanleiding voor mij geweest het door de Heer Groot aangeroerde onderwerp verder uit te werken. Ik deed dit met het besef dat het probleem van de waardering der duurzame productiemiddelen momenteel van zeer urgente betekenis is, niet alleen gezien in het licht van de waardebepaling voor de opstelling van de vermogenspositie, doch ook en wellicht in de allereerste plaats met het oog op de juiste calculatie van de kostprijs van het met het productiemiddel voortgebrachte product, dat ten verkoop moet worden aangeboden, dan wel van de dienstverrichting welke met het productiemiddel moet worden geleverd.

De omstandigheid evenwel, dat naar mijn oordeel, de Heer Groot in zijn artikel tot een onjuiste conclusie is gekomen, was voor mij de directe aanleiding om tot onderstaande beschouwing over te gaan.

Ik zou mijn standpunt aan de hand van enkele voorbeelden willen duidelijk maken en daarbij de volgende gevallen achtereenvolgens willen voorleggen:

1. Het gehele vooroorlogse productieapparaat is verloren gegaan en wordt tegen de huidige abnormale prijzen vervangen. Een parallel geval is het vestigen van een nieuw bedrijf, waarvoor thans het productieapparaat wordt aangeschaft.
2. Het vooroorlogse productieapparaat is slechts gedeeltelijk verloren gegaan. Alleen het verloren gegane deel moet thans tegen abnormaal hoge prijzen worden vervangen.
3. Het gehele vooroorlogse productieapparaat is gespaard gebleven en behoeft de eerstkomende jaren nog niet te worden vervangen.
4. Het productieapparaat is gespaard gebleven doch thans economisch versleten. Met hoge bijkomende kosten kan het evenwel nog enige jaren worden gebruikt.

Ad 1. Aanschaffing van een geheel nieuw productieapparaat tegen de huidige abnormaal hoge prijzen.

Wij nemen als voorbeeld, dat de vooroorlogse installatie (standaardwaarde nieuw in 1939 f 1.000.000,—) geheel verloren is gegaan en in 1946 is vervangen door een nieuwe installatie met hetzelfde productievermogen, welke f 2.500.000,— heeft gekost. Het indexcijfer bedraagt dus 250. Wij nemen verder aan dat het productieapparaat in 10 jaren moet worden afgeschreven en dat naar de verwachtingen van dit moment de aanschaffingskosten in de volgende jaren bij geleidelijk terugkerende normalere verhoudingen aanzienlijk zullen dalen, doch nimmer tot het vooroorlogse peil. Wij willen stellen dat voor de eerstkomende tien jaren de navolgende indexcijfers kunnen worden verwacht:

1946	250	Op basis van de vervangingswaarde zal dan ieder	f	250.000.—
1947	250	jaar de afschrijving bedragen:	„	250.000.—
1948	230		„	230.000.—
1948	210		„	210.000.—
1950	190		„	190.000.—
1951	170		„	170.000.—
1952	150		„	150.000.—
1953	150		„	150.000.—
1954	150		„	150.000.—
1955	150		„	150.000.—

waardoor na 10 jaren, wanneer vervanging van het productieapparaat noodzakelijk is, in totaal zal zijn afgeschreven f 1.900.000.—

Wij zagen hierboven dat de aanschaffingskosten hebben bedragen „ 2.500.000.—

Bij het jaarlijks afschrijven van bovenvermelde bedragen is van de aanschaffingskosten dus nog niet afgeschreven: f 600.000.—

Nemen wij aan dat bovengenoemde afschrijvingen in de kostprijzen der producten/diensten zijn gecalculeerd en voor de vervanging van het productieapparaat uit de productie slechts f 1.900.000,— is vrijgekomen, dan kunnen wij constateren:

- a. de vervanging biedt geen moeilijkheden, want voor de vervanging hebben wij slechts f 1.500.000.— middelen nodig (indexcijfer 150).
- b. wij hebben evenwel een vermogensverlies geleden van f 600.000.—, want waren wij in 1946 in het bezit van een productieapparaat ter waarde van f 2.500.000,— nu is dit apparaat slechts f 1.500.000.— waard en beschikken wij slechts over f 400.000.— uit de afschrijving vrijgekomen middelen welke niet voor vervanging nodig zijn.

De heer Groot stelt voor het productieapparaat reeds in 1946 op het

na-oorlogse normale niveau af te schrijven in ons getallenvoorbeeld dus tot f 1.500.000.—, waarmee hij derhalve zijn vermogensverlies op f 1.000.000.— calculeert, dus hoger dan het volgens afschrijving op basis van de vervangingswaarde zou zijn (f 600.000.—). Aangezien niet kan worden verwacht dat het normale prijsniveau reeds dadelijk zal worden bereikt — in welk geval het door de Heer Groot berekende verlies juist zou zijn — en derhalve ook hogere afschrijvingen zullen vrijkomen dan de na-oorlogse „standaard” afschrijving van f 150.000.— is het volgens mij niet noodzakelijk het verlies te stellen op het volle verschil tussen de huidige abnormale aanschaffingskosten en de na-oorlogse standaardkosten.

De vraag welke bij mij rijst is evenwel of zelfs van een verlies van f 600.000.— moet worden gesproken. Voor de oplossing hiervan zou ik naar voren willen brengen dat het aanschaffen van nieuwe duurzame productiemiddelen onder de huidige abnormale kostenverhoudingen zeer speciaal geschiedt om ook in deze abnormale tijden de productie/dienstverlening te kunnen voortzetten. Indien men hierop geen prijs zou stellen zou men zeker thans niet tot vervanging van het productieapparaat overgaan, doch daarmee wachten tot het prijsniveau weer een normaal karakter had aangenomen. Wij kunnen hieruit de conclusie trekken dat de abnormale prijs welke men in het productiemiddel thans ook voor de toekomstige werkeenheden moet betalen, niet ten laste mag komen van die toekomstige normale jaren, doch van de huidige abnormale periode. Of m.a.w. aangezien de huidige abnormale productie niet mogelijk is zonder dat tevens toekomstige werkeenheden tegen abnormale prijs worden aangeschaft, moet de huidige productie ook de volle extra kosten dragen van de toekomstige werkeenheden. Wij willen dus alle onvermijdelijke abnormale kosten aan de abnormale jaren toerekenen.

Wij berekenden hierboven het verlies door aanschaffing in de huidige abnormale tijdsomstandigheden op f 600.000.—, welk verlies wij dus als kosten willen beschouwen van de abnormale jaren. Het abnormale karakter dier jaren blijkt uit de afwijking van het betreffende indexcijfer van het normale na-oorlogse indexcijfer (150), welke afwijkingen achtereenvolgens bedragen:

1946	100	of in een percentage van	25 %	De extra-afschrij-	f 150.000.—
1947	100	de totaalafwijking:	25 %	vingskosten be-	„ 150.000.—
1948	80		20 %	dragen op basis	„ 120.000.—
1949	60		15 %	hiervan voor ieder	„ 90.000.—
1950	40		10 %	jaar:	„ 60.000.—
1951	20		5 %		„ 30.000.—
Totaal	400			Totaal	f 600.000.—

Het gehele afschrijvingsverloop van het productieapparaat wordt hierdoor als volgt:

1946	f	400.000.—
1947	„	400.000.—
1948	„	350.000.—
1949	„	300.000.—
1950	„	250.000.—
1951	„	200.000.—
1952	„	150.000.—
1953	„	150.000.—
1954	„	150.000.—
1955	„	150.000.—
Totaal	f	2.500.000.—

Blijkens het voorafgaande betoog dienen de aldus gevonden jaarlijkse afschrijvingsbedragen niet slechts te worden gebezigd voor de waarde-bepaling voor de balans, doch tevens te worden ingecalculleerd in de kostprijzen der diensten/producten der betreffende jaren. De gedachten-gang van de Heer Groot — afschrijvingen herleiden op indexcijfer 150 en het accepteren van een vermogensverlies van f 1.000.000.— houdt het ernstige gevaar in zich, dat men zich in zijn kostprijscalculaties ook door de aldus berekende afschrijving ad f 150.000.— zal laten leiden terwijl naar onze mening deze afschrijving op f 400.000.—, derhalve meer dan $2\frac{1}{2}$ maal zo hoog dient te worden gesteld.

De uit het voorbeeld blijkende excessief hoge kosten in de huidige abnormale jaren betekenen voor den ondernemer een ernstige waar-schuwing om zich te bezinnen of aanschaffing van nieuwe productie-middelen op het huidige moment wel gerechtvaardigd is. Er zijn talloze redenen welke iedere afzonderlijke ondernemer zullen doen besluiten ondanks deze hoge productiekosten toch tot aanschaffing van nieuwe duurzame productiemiddelen over te gaan. Deze redenen vallen buiten het bestek van deze beschouwing en laten wij daarom onbesproken. Niet-temin moet het een eerste noodzakelijkheid worden geacht dat de onder-nemer zich een goede voorstelling vormt van de consequenties van aan-schaffing van duurzame productiemiddelen op het huidige moment.

Ad. 2. Slechts een gedeeltelijke vervanging van het vooroorlogse productieapparaat tegen de huidige abnormaal hoge prijzen is noodza-kelijk.

Stel dat in bovenstaand voorbeeld het oude productieapparaat (aan-geschaft in 1942 aanschaffingswaarde f 1.000.000) slechts voor de helft verloren is gegaan en dus slechts een oorspronkelijke aanschaffingswaarde van f 500.000.— vervangen moet worden. Wij kunnen dan komen tot het volgende overzicht van de jaarlijkse afschrijvingen op basis van de vervangingswaarde:

Jaar	Indexcijfer op basis 1942 : 100	Afschrijvin- gen oude apparaat 1942	Afschrijv. nieuwe aanschaff. 1946	Afschrijv. aanschaff. 1952	Totaal
1946	250	f 125.000.—	f 125.000.—		f 250.000.—
1947	250	„ 125.000.—	„ 125.000.—		„ 250.000.—
1948	230	„ 115.000.—	„ 115.000.—		„ 230.000.—
1949	210	„ 105.000.—	„ 105.000.—		„ 210.000.—
1950	190	„ 95.000.—	„ 95.000.—		„ 190.000.—
1951	170	„ 85.000.—	„ 85.000.—		„ 170.000.—
1952	150		„ 75.000.—	f 75.000.—	„ 150.000.—
1953	150		„ 75.000.—	„ 75.000.—	„ 150.000.—
1954	150		„ 75.000.—	„ 75.000.—	„ 150.000.—
1955	150		„ 75.000.—	„ 75.000.—	„ 150.000.—
Totaal		f 650.000.— +	f 950.000.— +	f 300.000.— =	f 1.900.000.—
Do. op basis aan-schaffingskosten: ...		f 300.000.— +	f 1.250.000.— +	f 300.000.—	f 1.850.000.—
meer vrijgekomen uit afschrijvingen dan oorspronkelijke aanschaf-fingskoster:					f 50.000.—

Nemen wij wederom aan dat bovengenoemde afschrijvingen in de kostprijzen der producten/diensten zijn gecalculeerd en voor de vervan-ging van het productieapparaat uit de productie derhalve wederom f 1.900.000.— is vrijgekomen, dan kunnen wij thans constateren:

tiemiddel nog zes jaren in bedrijf kunnen houden tot 1952, evenwel tegen driemaal zo hoge kosten voor reparatie/onderhoud dan een nieuw productiemiddel aan reparatie/onderhoud zou vragen.

Wij kunnen thans een vergelijkend overzicht opstellen van de kosten, indien wij tot vervanging waren overgegaan en van de kosten, die het in bedrijf houden van het oude productiemiddel medebrengrt:

Jaar	Indexcijfer	Kosten bij vervanging op basis vervangingswaarde		Reparatiekosten in bedrijf gehouden oude prod. middel. N.B. afschrijving nihil prod. in reeds volledig afgeschr.
		Afschrijving	Ond./Rep.	
1946	250	f 125.000.—	f 75.000.—	f 225.000.—
1947	250	" 125.000.—	" 75.000.—	" 225.000.—
1948	230	" 115.000.—	" 69.000.—	" 207.000.—
1949	210	" 105.000.—	" 63.000.—	" 189.000.—
1950	190	" 95.000.—	" 57.000.—	" 171.000.—
1951	170	" 85.000.—	" 51.000.—	" 153.000.—
(daarna	150)	Tot. f 650.000.—	Tot. f 390.000.—	Tot. f 1.170.000.—
			Do. afschr. f 650.000.—	
afschrijv. 1952-'65				
14 × f 75.000.—		f 1.050.000.—		
Totaal afschr. 20 jaar		f 1.700.000.—		
aanschaffingskosten				
minus restwaarde		f 2.500.000.—		
Het is dus noodzakelijk om extra af te				
schrijven over de jaren 1946—1951			f 800.000.—	+
Totaalkosten nieuw prod. middel aan afschrijving en onderhoud				f 1.840.000.—
over 1946—1951.				
Het in bedrijf houden van het oude productiemiddel betekent				
dus een voordeel van:				f 670.000.—

Wij kunnen dus constateren:

- Zolang de reparatiekosten van het in bedrijf gehouden productiemiddel de reparatiekosten van een nieuw productiemiddel niet met een groter bedrag overtreffen dan de afschrijvingen plus extra afschrijvingen van dit nieuwe productiemiddel, is het in het bedrijf houden van het oude productiemiddel uit kostenooqpunt bezien rationeel.
- Indien het in het bedrijf houden rationeel is zijn ook de hieraan noodzakelijk verbonden kosten rationeel en kunnen deze in de kostprijzen van de geproduceerde goederen resp. geleverde diensten worden ingecalculleerd. In bovengenoemd voorbeeld dus in 1946 f 225.000.—, in 1947 f 225.000.—, in 1948 f 207.000.— etc.
- De waardering van het oude productiemiddel op de balans zal o.i. tegen de opbrengstwaarde op basis van het normaal indexcijfer dienen te geschieden, omdat dit de vermoedelijke opbrengst zal zijn (dus f 90.000.—, t.w. f 60.000.— a 150 %).

Nabeschuwing.

- Wij hebben de voorbeelden doelbewust zeer simplistisch gehouden en met name van een zeer eenvoudige afschrijvingsmethode gebruik gemaakt, teneinde de cijfers beter te doen spreken. Het zal immers geen

principiële wijzigingen in de ontwikkelde gedachtengang brengen indien ten rechte ook rekening wordt gehouden met de rentekosten van het geïnvesteerde kapitaal, of met de afdalende productiecapaciteit van het productieapparaat bij het toenemen van haar ouderdom, hoewel dit laatste probleem van feitelijke betekenis zal zijn bij het aangeroerde onderwerp dat een versleten productiemiddel nog enige extra jaren in gebruik wordt gehouden.

b. Onze gehele beschouwing is gebaseerd op de vooronderstelling dat thans reeds met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden gezegd dat het prijspeil over enige jaren zal zijn gedaald, een veronderstelling overigens, waarvan ook de Heer Groot in zijn betoog uitgaat. Dit sluit in het risico van een verkeerde prognose. Dit risico moet men echter nemen en is in ieder geval geringer dan het risico dat men loopt bij het achterwege laten van een dergelijke toekomstbeoordeling. Dan zou men zich immers op de huidige prijzen zonder meer moeten baseren, hetgeen, zoals uit het eerste voorbeeld moge blijken, ertoe kan leiden dat men in de huidige abnormale jaren te *weinig* afschrijft. Bovendien is ieder moment de mogelijkheid aanwezig de calculaties aan de verwachtingen van dat moment aan te passen, waardoor onvermijdelijke afwijkingen snel kunnen worden gecorrigeerd.

c. *De vermogenspositie per 1 Januari 1946* werd geheel buiten beschouwing gelaten. Naar onze mening is zij namelijk niet van betekenis voor de kostenverhoudingen in de productie na dat tijdstip. Indien zij een verliessaldo aanwijst zal dit vanzelfsprekend moeten worden opgevangen door hetgeen wij in bovengenoemde voorbeelden voor de jaren 1946 en volgende als winst hebben aangemerkt. Wij vestigen hier speciaal de aandacht op in verband met ons vierde voorbeeld, waar wij in het midden lieten hoe de vervanging van het in bedrijf gehouden productiemiddel t.z.t. zal moeten worden gefinancierd. Het is duidelijk dat daarvoor de middelen uit de afschrijvingen van de jaren 1926—1945 moeten zijn vrijgekomen. Het is echter zeer de vraag of inderdaad voldoende middelen zijn vrijgekomen om de vervangingskosten tegen een indexcijfer van 150 te dekken. Ook in de overige voorbeelden lieten wij in het algemeen buiten bespreking hoe de middelen voor de vervanging per 1/1-46 werden verkregen, aangezien onze blik zich uitsluitend richtte op de jaren 1946 en volgende en voor de kostenverhoudingen van die jaren de vermogenspositie per 1 Januari 1946 niet van belang is; deze is wél van betekenis om te kunnen beoordelen in hoeverre de in 1946 en volgende jaren gemaakte bedrijfswinst niet voor uitkering in aanmerking komt doch moet worden gebezigd ter aanzuivering van een op de balans per 1 Januari 1946 vigerend verliessaldo.

d. Ter verduidelijking van het betoog zijn op de bijlage hierbij enige vermogensopstellingen per 31 December '46 gegeven, zoals deze uit de beschouwingen van de Heer Groot en mij voortvloeien uit de hiervoren gegeven voorbeelden *ad 1* en *ad 2*. Hierin is uitsluitend het in het productiemiddel geïnvesteerde en hieruit volgens de onderscheiden afschrijvingssystemen vrijgekomen vermogen in ogenschouw genomen, zodat met eventuele aanwezige reserves of een nog parasserend verliessaldo per 31 December '45 als ook met de bedrijfsresultaten in 1946 geen rekening is gehouden.

Men zou uit de gegeven opstellingen kunnen concluderen, dat de Heer Groot een „conservatiever balansbeleid” voert dan ondergetekende; dat deze een voorzichtiger vermogenscalculatie geeft. Wij zouden echter hier-
tegen willen aanvoeren dat:

1. de vermogensopstelling van de Heer Groot niet de werkelijkheid weer- geeft. Al is het zo dat in de toekomst het productiemiddel in waarde zal dalen, daarom dient bedrijfseconomisch gezien in de vermogens- opstelling toch de vervangingswaarde op 31 December 1946 tot uit- drukking te worden gebracht, aangezien deze „de” waarde op 31 December 1946 voorstelt. Men verkrijgt hiermede over een tijds- ruimte van jaren gezien wel een variabel vermogen, doch overwegende dat dit vermogen in die jaren is uitgedrukt in ongelijksoortige guldens, is dit, bedrijfseconomisch bezien, ook volkomen juist.
2. de door de Heer Groot in zijn vermogensopstelling tot uitdrukking gebrachte afschrijving nimmer kan dienen als grondslag voor de kost- prijsberekening, zoals wij hiervoor aantoonde. Het lijkt ons onge- wenst voor de vermogensopstelling andere afschrijvingsmaatstaven aan te leggen dan voor de kostprijsberekeningen.
3. de Heer Groot wel een zeer zware last op het jaar 1946 legt, terwijl wij die last daarentegen toerekenen aan alle jaren van abnormaal prijsniveau. Bij de Heer Groot zullen de jaren na 1947 een geflatteerd beeld geven, omdat deze in zijn verlies- en winstrekening dan slechts kan opvoeren de zoveel lagere „standaard” afschrijving (indien het verlies ad f 1.000.000.— (resp. 2e voorbeeld f 500.000.—) dan reeds zou zijn gecompenseerd door bedrijfswinst 1946), en wij daarentegen de veel hogere in de gegeven voorbeelden berekende afschrijvingen kunnen opnemen.

e. De in de voorbeelden berekende „correcties” op de afschrijvingen volgens vervangingswaarde zijn uiteraard voor ieder bedrijf verschillend en kunnen aanmerkelijk variëren naar de mate waarin tegen abnormale prijzen tot vervanging moet worden overgegaan, naar de mate dus ook waarin het vooroorlogse productieapparaat in takt is gebleven. De kost- prijzen in de diverse bedrijven kunnen hierdoor zeer verschillend komen te liggen. Het zal in vele gevallen zijn nut hebben deze onderling ver- gelijkbaar te maken en dan kan het nodig zijn de afschrijvingen zonder correcties op de vervangingswaarde in deze voor vergelijkingsdoeleinden te berekenen kostprijzen op te nemen. Deze calculaties voor bepaalde doeleinden doen echter niets aan het feit af dat de kostenverhoudingen in ieder individueel bedrijf geheel verschillend kunnen liggen vide de gegeven cijfervoorbeelden.

f. Wij bekeken het vraagstuk uitsluitend uit bedrijfseconomisch, *niet* uit fiscaal oogpunt. Hier ware een afzonderlijke beschouwing voor nodig, welke buiten het bestek van dit betoog valt.

g. Ter voorkoming van misverstand zij vermeld dat het indexcijfer 250 in onze voorbeelden niets gemeen heeft met het door de Heer Groot gegeven cijfer 250. In principe zijn de indexcijfers 250 resp. 150 vergelijk- baar met de cijfers 450 en 250 van de Heer Groot.

h. De volgende opmerking van de Heer Groot op pagina 167 MAB 1947 onderaan komt mij onjuist voor: „deze extra reserve” (N.B. dit is de reserve voor het aanvullen van de reeds vrijgekomen doch nog niet geïnvesteerde afschrijvingen met het bedrag, dat bij het gestegen prijs- peil extra voor vervanging nodig is) „zou gevormd moeten worden uit de winst,, *alternatief zou de mogelijkheid openstaan deze toevoeging aan deze reserve te dekken door een herwaardering der activa indien men veronderstelt dat het toekomstige prijsniveau der productiemiddelen duur- zaam zal liggen boven de aangenomen standaard-waarde”.*

De Heer Groot wil dus een eventuele herwaarderingsreserve aanwen-

den ter compensatie van een verlies wegens gestegen vervangingswaarde van reeds vrijgekomen afschrijvingsbestanddelen. Dit verlies betekent een toekomstige geldelijke verplichting waarop niet was gerekend, waarvoor besparing nodig is. Deze kan nimmer door welke herwaardering ook worden verkregen. De herwaarderingsreserve door de Heer Groot bedoeld is slechts een aanvulling van het oorspronkelijk geïnvesteerde vermogen tot op het bedrag dat thans bij de gestegen vervangingsprijzen in het productieapparaat is geïnvesteerd; het is dus niet een reserve in de zin van niet uitgekeerde winst, het is dus feitelijk *geen* reserve; zij staat onder de vervangingsverplichting. Een enkel voorbeeld moge dit verduidelijken:

VERMOGENSOPSTELLINGEN

Bij aanschaffing productiemiddel:

indexcijfer 100

productiemiddel ...	f 500.000.—	vermogen	f 500.000.—
Op helft levensduur na 5 jaar:			
voor herwaardering:			
			indexcijfer 150

productiemiddel ...	f 250.000.—	vermogen	f 500.000.—
vrijgekomen afschr. „	250.000.—		
Dito na herwaardering.			
			indexcijfer 150

productiemiddel ...	f 375.000.—	vermogen	f 500.000.—
vrijgekomen afschr. „	250.000.—	herwaarderings-	
extra in bedrijf		reserve	„ 125.000.—
voor vervanging		Reserve voor ver-	
vast te houden ...	„ 125.000.—	vanging	„ 125.000.—
		Totaal vermogen	
		nodig voor vervan-	
	<u>f 750.000.—</u>	ging	<u>f 750.000.—</u>

Uit dit cijfervoorbeeld moge blijken dat men niet kan volstaan met de herwaarderingsreserve „om te dopen” in een reserve voor vervanging (of hoe men deze wil noemen), doch dat men wel degelijk extra middelen in het bedrijf dient vast te houden, welke aanstonds voor vervanging nodig zijn, dat men dus uit de „winst” dient te „reserveren”. Het is overigens duidelijk dat in de volgende jaren de herwaarderingsreserve in het gegeven voorbeeld zal afnemen ten bate van de vervangingsreserve, doch hierop heeft de opmerking van de Heer Groot geen betrekking.

Conclusie:

Het gehele betoog zouden wij kunnen samenvatten in de conclusie:

1. dat de waardering der duurzame slijtende productiemiddelen ten allen tijde dient te geschieden tegen de vervangingswaarde op het tijdstip der balansopstelling waartegenover echter herwaarderingsreserves dienen te staan voor een gunstig verschil tussen vervangingswaarde en historische kostprijs;
2. dat verder dusdanige reserves dienen te worden getroffen, door een

- prognose van de toekomstige normale vervangingsprijzen, dat ook in de toekomst het oorspronkelijke geïnvesteerde vermogen in takt blijft;
3. dat voor het vormen van deze reserve een extra afschrijving boven de afschrijving op vervangingswaarde ten laste der exploitatierekeningen van de jaren met abnormal hoog prijsniveau noodzakelijk kan zijn;
 4. dat voor deze reserve echter ook kan dienen een „reserve herwaardering in takt gebleven productieapparaat”;
 5. dat de sub 3 bedoelde afschrijvingen en extra-afschrijvingen in de kostprijzen der ten verkoop aangeboden goederen dienen te worden vercalculeerd;
 6. dat echter nimmer méér in de kostprijzen behoeft te worden gecalculeerd dan voor vervanging en instandhouding van het geïnvesteerde vermogen noodzakelijk is, en dat dit ertoe kan leiden dat niet de volle vervangingswaarden der gebruikte werkeenheden behoeven te worden gecalculeerd, doch mindere waarden, echter minimaal de waarden waartegen de vervanging in de toekomst zal moeten geschieden;
 7. De conclusies t.a.v. het in bedrijf houden van een technisch-economisch versleten productieapparaat met abnormal hoge bijkomende kosten werden hierboven reeds gegeven.

Voorbeeld I.

Bijlage bij Nabeschuwing punt d.

VERMOGENSOPSTELLING PER 31 DECEMBER 1946.

Nieuwwaarde productie-apparaat op basis vervangingswaarde	f 2.500.000.—	Vermogen	f 2.500.000.—
af: afschrijving t/l exploitatierekening normale afschrijving	„ 250.000.—	Reserve extra afschr. t/l exploitatierekening	„ 150.000.—
Restantwaarde:	f 2.250.000.—		
Uit afschrijvingen vrijgekomen vermogen.			
norm.			
afschr. f 250.000.—			
extra			
afschr. „ 150.000.—	„ 400.000.—		
	<u>f 2.650.000.—</u>		<u>f 2.650.000.—</u>

VERGELIJKENDE VERMOGENSOPSTELLING VOLGENS STANDPUNT HEER GROOT.

Standaardwaarde nieuw productieapparaat	f 1.500.000.—	Geïnvesteerde vermogen f 2.500.000.—
af: 1 jaar standaardafschrijving	„ 150.000.—	af: verlies (vide Heer Groot, MAB, Mei '47, blz. 169 regel 25)
	f 1.350.000.—	„ 1.000.000.—
Uit standaard-afschrijving vrijgekomen vermogen	„ 150.000.—	
	<u>f 1.500.000.—</u>	<u>f 1.500.000.—</u>

Voorbeeld II.

VERMOGENSOPSTELLING PER 31 DECEMBER 1946.

Nieuwwaarde overgebleven prod. app. 1942 gewaardeerd op verv. waarde f 1.250.000.— af: afschr. 1942—'45 4 × 125.000 „ 500.000.— restantw. 1/1-46 „ 750.000.— norm. afschr. '46 t/l expl. rekg. ... „ 125.000.— Nieuwwaarde nieuwe prod. apparaat op basis vervangingswaarde: f 1.250.000.— norm. afschr. „ 125.000.— Uit afschrijvingen vrij- gekomen vermogen: norm. afschr. f 250.000.— min. corr. „ 12.500.— „ 237.500.— f 625.000.— „ 1.125.000.— f 1.750.000.— f 1.987.500.—	Geïnvesteed vermogen in oude prod. app. 1/1/46 .. f 300.000.— in nieuwe app. ... „ 1.250.000.— f 1.550.000.— Reserve herwaardering oude prod apparaat f 750.000.— — „ 300.000.— f 450.000.— af: cor- rectie op afschr. t/b expl. rekg. „ 12.500.— „ 437.500.— f 1.987.500.—
--	---

VERGELIJKENDE VERMOGENSOPSTELLING VOLGENS STANDPUNT
HEER GROOT.

Nieuwe standaard- waarde prod. app. aan- gekocht in 1942 f 750.000.— af: afschr. 1942—'45 4 × f 75.000.— „ 300.000.— f 450.000.— afschr. '46 „ 75.000.— standaardwaarde nieuwe prod. app. f 750.000.— af: afschr. 1946 ... „ 75.000.— „ 675.000.— uit afschrijvingen 1946 vrijgekomen vermogen .. f 1.200.000.—	Geïnvesteed vermogen: in oud prod. app. f 300.000.— in nieuwe app. „ 1.250.000.— Reserve herwaardering oude prod. app. ¹⁾ f 450.000 — f 300.000 „ 150.000.— f 1.700.000.— af: verlies ¹⁾ „ 500.000.— f 1.200.000.—
---	--

¹⁾ De reserve herwaardering kan volgens Heer Groot gebruikt worden ter afboeking verlies wegens dure aanschaffing. Afgezien van de tegen de onderhavige vermogensopstelling in te brengen bezwaren is dit op zich zelf juist.